

ANA BIRTALAN
Universitatea „Spiru Haret”
din București

ASPECTE CONTRASTIV-COMPARATIVE
ALE SINONIMELOR FRAZELOGICE
SUBSTANTIVALE ÎN LIMBILE
ROMÂNĂ ȘI ENGLEZĂ

Abstract. The paper deals with a cross-classification of noun phraseological synonyms in terms of lexical components and thematic patterns both in English and Romanian. Our aim is to provide the reader with a contrastive survey of the behavior of the most frequently used phraseological Romanian expressions and their English equivalents, trying to pin down, for the first time, the resemblances and dissimilarities that distinguish the two series.

Keywords: Contrastive-comparative analysis, classification, lexico-phraseological component, lexico-semantic group, synonymic couple, synonymic series, noun phraseological synonymy, typology.

1.1 Clasificarea sinonimelor frazeologismelor substantivale în funcție de componenții lexicali

Frazeologismele substantivale ale limbii române, în general, nu au fost supuse unor cercetări profunde. Îmbinările stabile de cuvinte substantivale au denumiri diferite în lingvistica românească:

– **locuțiuni:** *buhai-de-baltă, bot-gros, târâie-brâu, papă-lapte, gură-cască* (H. Tiktin) [8, p. 147-148].

– **idiotisme:** *gură-cască, coate-goale, coada-șoarecelui, pierde-vară, răbdări-prăjite, traista-ciobanului, zgârie-brânză* (Al. Philippide) [7, p. 97-98].

– **izolări:** *cel de sus; ducă-se pe pustii, gură-cască, târâie-brâu, cățelul-pământului, coada-șoarecelui* (Al. Philippide) [7, p. 176-194]; *foc de paie, orbul găinilor, soare cu dinți, fabrică de popi* (I. Iordan) [5, p. 265-304].

În principiu, există doar un studiu care este dedicat integral locuțiunilor substantivale [6].

D. Nică a încercat să stabilească trăsăturile caracteristice ale locuțiunilor substantivale, comparându-le cu unele cuvinte compuse. Se propune și o clasificare a acestor locuțiuni după gradul de fuziune semantică a elementelor componente. Atât diferențierea, cât și clasificarea nu au prins rădăcini în lingvistica românească, rămânând a fi doar un experiment al cercetătorului D. Nică.

Ca obiect al analizei gramaticale, locuțiunile substantivale au fost analizate parțial de Gh. Dragomirescu [4].

Până în acest moment, clasificările îmbinărilor, combinațiilor de cuvinte cu nucleu substantival din limba engleză au fost generale, urmărindu-se caracterul practic al acestor clasificări, și anume traducerea lor în limba română, indiferent de apartenența lor lexico-gramaticală. Astfel, în prefața dicționarului său frazeologic bilingv,

prima încercare în acest sens, Andrei Bantaș [2, p. 5-6] recunoaște că selectarea materialului lexical a avut un caracter practic și general și nu s-a urmărit o repartizare lexico-gramaticală în îmbinări libere, unități frazeologice, idiomuri.

De altfel, frazeologia limbii engleze, ramură tânără a lexicologiei teoretice, propune, la rândul ei, mai multe denumiri pentru îmbinările libere de cuvinte:

1. Cuvinte compuse. Compunerea este un procedeu de formare a cuvintelor foarte frecvent utilizat în limba engleză. Lingvista Alice Bădescu [3, p. 83-90] consideră că aceste cuvinte nou formate prin alăturare sau despărțite de cratimă au statut lexical de sine stătător. Ele reprezintă echivalentul idiotismelor din limba română: *jet plane*, *post office*, *stop-gap*, *work study*, *sports-ground* etc.

2. Perifraze (idiomuri) substantivale. Constanța Avădanei folosește această terminologie pentru acele îmbinări de cuvinte ce rezolvă în jurul unui nucleu, numit „head”, formând un „noun phrase”, adică un tot comun la nivel morfologico-sintactic (din perspectivă generativă). Acestor constituenți adăugăm un sens unitar specific frazeologismelor: *idle talk*; *hanging balance*; *a good natured fellow*; *a handful of bones* [1, p. 106].

În continuare vom face o primă încercare de a supune analizei contrastiv-comparative sinonimele frazeologice ale limbilor română și engleză.

În conformitate cu structura componentelor lexicali sinonimele frazeologice substantivale ale limbilor române și engleze se clasifică în trei categorii:

A. Sinonime (cupluri sau serii sinonimice) frazeologice substantivale, care au componenți lexicali complet asemănători.

B. Sinonime (cupluri sau serii sinonimice) frazeologice substantivale, care au componenți lexicali parțial asemănători.

C. Sinonime (cupluri sau serii sinonimice) frazeologice substantivale, care au componenți lexicali diferiți.

Au fost analizate 45 de perechi sinonimice și 23 de serii sinonimice, constituite din trei și mai multe frazeologisme substantivale și care formează 105 cupluri de serii sinonimice substantivale. Deci, în total, au fost supuse analizei contrastiv-comparative 150 de perechi de sinonime frazeologice substantivale.

A. Cele 45 de perechi de sinonime frazeologice substantivale sunt constituite din 31 de cupluri, care au componenți lexicali complet asemănători.

Aceste cupluri formează următoarele modele structurale:

1. Substantiv în cazul nominativ urmat de un substantiv în genitiv: 1. *pocitania pământului*, 2. *calul dracului*; 1. *tămâia dracului*, 2. *iarba dracului*; 1. *valea lacrimilor*, 2. *valea plângerilor* (sau *plângerii*). Acest model structural este regăsit și în seria sinonimică frazeologică substantivală engleză: 1. *a fright of a man*, 2. *a devil of a fellow*; 1. *Devil's insence*, 2. *Devil's weed*; 1. *the veil of tears*, 2. *the vale of woe*.

2. Substantiv în cazul nominativ urmat de un substantiv în acuzativ cu prepoziție: 1. *baie de sânge*, 2. *vărsare de sânge*; 1. *burtă de cal* (sau *de iapă*), 2. *sac fără fund*; 1. *loc de veci*, 2. *casă de veci*; 1. *sămânță de vorbă*, 2. *chef de vorbă* etc. În limba engleză avem același model structural, acesta fiind însă diferențiat exclusiv de topică (substantivul în acuzativ precede substantivul în nominativ), iar în cazul primei și celei de a treia serii sinonimice sunt folosite chiar aceleași substantive: 1. *blood shed*, 2. *blood bat*; 1. *spend thrift*, 2. *bottom sack*; 1. *grave lot*, 2. *tomb lot*.

3. Substantiv în nominativ + un adjectiv: 1) *ceas bun*, 2) *moment fast*; 1) *gură nespălată*, 2) *gură păcătoasă*; 1) *lună seacă*, 2) *lună nouă*; 1) *noapte albă*, 2) *noapte polară*; 1) *om molâu*, 2) *mămăligă nefiartă*; 1) *poamă rea*, 2) *soi rău*.

Această construcție se regăsește aproape fidel în limba engleză, topica este însă inversă, căci, aici, aproape întotdeauna, adjectivul precede substantivul modificat de acesta (excepție fac expresiile împrumutate din franceză): 1) *good time*, 2) *lucky hour*; 1) *vulgar mouth*, 2) *sinful mouth*; 1) *full moon*, 2) *round moon*; 1) *white night*, 2) *polar night*; 1) *flabby man*, 2) *weakly man*; 1) *bit of skirt*, 2) *bad lot*.

4. Substantiv în nominativ + articolul substantival „lui” + substantiv propriu: 1) *varga lui Dumnezeu*, 2) *sabia lui Dumnezeu*. În limba engleză există două feluri de genitiv, cel folosit în acest caz fiind așa-numitul genitiv posesiv/saxon/flexionar: 1) *God's rod*, 2) *God's sword*.

5. Substantiv în cazul nominativ + prepoziție + numeral + substantiv: 1) *sabie cu două tăișuri*, 2) *băț cu două capete*. În limba engleză această structură se regăsește sub forma **numeral + adjectiv + substantiv**, urmărind topica limbii engleze: 1) *double edged sword*; 2) *double ended stick*.

B. Două cupluri de sinonime frazeologice substantivale au componenți lexicali parțial asemănători:

1. Substantiv în nominativ + prepoziție + substantiv (acuzativ) și 2. Substantiv în nominativ (acuzativ) + substantiv în genitiv: 1) *boală de ploască*, 2) *darul suptului*; 1) *concurs de împrejurări*, 2) *jocul întâmplării*. În limba engleză se poate observa o constanță a structurii în cadrul cuplului sinonimic, aceasta fiind identică cu cel de-al doilea model românesc: *a combination of circumstances*, *a coincidence of events*.

C. Sinonimele frazeologice substantivale care au componenți lexicali diferiți (12 la număr) au următoarele structuri:

1) **Substantiv în nominativ + articolul substantival hotărât „lui” + substantiv propriu**, 2) **substantiv în nominativ + un adjectiv:** 1) *călcâiul lui Ahile*, 2) *punct nevralgic*. În limba engleză echivalentele cuplului sinonimic românesc posedă, de asemenea, componenți lexicali diferiți: 1. **substantiv în genitiv posesiv + substantiv în nominativ**, 2. **adjectiv + substantiv în nominativ:** 1) *Achilles' heel*, 2) *weak point*.

2) **Substantiv în nominativ + adjectiv**, 2) **substantiv + prepoziție + substantiv în acuzativ:** 1) *cuvinte grele*, 2) *vorbe de ocară*; 1) *loc rău*, 2) *loc de cumpănă*. Cele două structuri se păstrează și în limba engleză, cu excepția prepoziției, necerute de acuzativul englezesc: 1) *hard words*, 2) *shame words*.

3) **Substantiv + prepoziție + articol posesiv + numeral + substantiv**, 2) **substantiv + prepoziție + substantiv propriu:** 1) *neam de a noua spiță*, 2) *neam după Adam* (sau *de pe Adam*). În urma cercetărilor nu am găsit structuri asemănătoare ale vreunui frazeologism în limba engleză, dar echivalentele structurii frazeologismelor de acest tip ar fi următoarele: 1. **Adjectiv + substantiv în nominativ + substantiv în genitivul analitic** și 2. **substantiv propriu în genitiv posesiv + substantiv în nominativ:** 1) *a far line of descendants*, 2) *Adam's line*.

4) **Substantiv în nominativ + prepoziție + substantiv în acuzativ**, 2) **substantiv în nominativ + adjectiv:** 1) *piatră de temelie*, 2) *piatră fundamentală*; 1) *literă de Evanghelie*, 2) *adevăr absolut*; 1) *fecior de babă*, 2) *copil bicisnic*. În engleză prima

structură conține **substantiv în nominativ + substantiv în genitiv analitic** (care, practic, include o prepoziție), iar cea de-a doua este formată din **adjectiv + substantiv în nominativ**: 1) *letter of the law*, 2) *general truth*; 1) *kid of a wimp*, 2) *runt kid*.

5) **Substantiv în nominativ + conjuncție + substantiv în acuzativ**, 2) **substantiv în nominativ + substantiv în genitiv**: 1) *sarea și marea*, 2) *prăpădenia pământului*. Din cercetările noastre, limba engleză nu oferă un frazeologism cu acest sens, preferând fie o altă categorie lexicală cu acest sens, și anume un frazeologism adjectival: *of high/great value*. (*m.a.m. de mare valoare* fie un frazeologism cu structura: **adjectiv + substantiv (nominativ, acuzativ)**, de genul: *experienced man (mot a mot: un om experimentat)*).

6) **Substantiv propriu + adjectiv substantivizat**, 2) **substantiv + participiu adjectivizat**: 1) *Stan Pășitul*, 2) *om pășit*. Frazeologismul *Stan Pășitul* aparține doar contextului sociolingvistic românesc. Astfel, în limba engleză, ideea de persoană care a avut experiențe neplăcute se traduce fie printr-un frazeologism complex: 1). **substantiv+ conjuncție + propoziție relativă**: *a man that has been through the mill*, fie printr-un frazeologism cu structura: **adjectiv + substantiv (nominativ, acuzativ)**: *experienced man*.

7) **Adjectiv + substantiv**, 2) **substantiv + articol adjectival + prepoziție + substantiv**: 1) *ultima dorință*, 2) *voința (sau dorința) cea de pe urmă*. Aceste două modele structurale se pot regăsi aproape identic și în limba engleză, ele fiind redată de frazeologismele: 1) *last wish (adjectiv + substantiv)* (păstrând, evident, topica specifică) și, respectiv, 2) *the sleep before the ned.* (la fel, păstrând topica englezească și înlocuind articolul adjectival cu cel hotărât).

Sinonimele frazeologice substantivale, care formează serii sinonimice din trei frazeologisme, se clasifică în funcție de componenții lexicali în:

A. Frazeologisme ce au componenți lexicali complet asemănători:

1. **Substantiv în nominativ (acuzativ) + prepoziție + substantiv**: 1) *copil de după gard*, 2) *copil din flori*, 3) *copil de izbeliște*; 1) *cumpănă de moarte*, 2) *cumpănă de viață*, 3) *cumpănă de pieire*; 1) *linie de mijloc*, 2) *drum de mijloc*, 3) *cale de mijloc*; 1) *ochi de pisică*, 2) *ochi de vultur*, 3) *ochi de șoim*. În cazul primei serii, structura se păstrează și în limba engleză cu două amendamente: substantivul în acuzativ precede substantivul în nominativ și este lipsit de prepoziție: 1) *street urchin*, 2) *love child*, 3) *street arab*. În următoarea serie, componenții echivalenți din limba engleză sunt total diferiți atât față de limba română, cât și în interiorul seriei: *death ordeal (substantiv în acuzativ + substantiv)*: 1) *life and death vacillation (substantiv în acuzativ + substantiv în acuzativ + substantiv în nominativ)*, 2) *hanging balance (adjectiv + substantiv în nominativ)*. A treia serie contrastează de cea română doar prin modelul structural care este diferit (**adjectiv + substantiv**), dar în interiorul seriei se păstrează aceeași componență lexicală: 1) *middle way*, 2) *middle line*, 3) *middle course*. Ultima serie românească ce conține modele structurale identice își găsește echivalența în limba engleză, într-o serie frazeologică ai cărei componenți sunt parțial asemănători: 1) *cat's eye (substantiv în genitiv saxon + substantiv în nominativ/acuzativ)*, *eagle's eye (substantiv în genitiv saxon + substantiv în nominativ/acuzativ)*, *sharp eye (adjectiv + substantiv în nominativ/acuzativ)*. O structură identică care se regăsește în multe serii sinonimice, este cea de **adjectiv + substantiv**, ca în exemplele: 1) *vulgar mouth*, 2) *sinful*

mouth; 1) *white night*, 2) *polar night*; 1) *deep silence*, 2) *dead stillness*; 1) *a flabby man*, 2) *a weakly man*. Aceste structuri ale frazeologismelor predomină în limba engleză, spre deosebire de limba română, fapt justificat de forma sintetică, pe care o are limba engleză, permanent înclinată spre simplificare, în contrast cu forma analitică, mai perifrastică, a limbii române.

2. Substantiv în nominativ + substantiv în genitiv: 1) *crucea nopții*, 2) *miezul nopții*, 3) *cumpăna nopții*. În acest caz, cele două limbi se aseamănă, dat fiind faptul că și în limba engleză avem multe construcții genitivale (de genitiv posesiv) ale frazeologismelor: 1) *the dead of the night*; 2) *the noon of the night*, 3) *the middle of the night*.

B. Frazeologisme ce au componenți lexicali parțiali asemănători:

a) 1), 2) **Substantiv în nominativ + prepoziție + substantiv**, 3) **substantiv în nominativ + adjectiv**: 1) *braț de fier*, 2) *mână de fier*, 3) *mână forte*; 1) *vorbă fără capac*, 2) *vorbă fără rost*, 3) *vorbă lungă*. În limba engleză, prima serie se comportă asemănător, cu excepția faptului că în cazul frazeologismului cu două substantive, lipsește prepoziția, necerută de acuzativ (*iron hand*), iar cele două frazeologisme identice din serie sunt formate din **adjectiv + substantiv** (*iron hand*, *strong hand*). În cazul celei de-a doua serii, în limba engleză există alte modele structurale: 1) **adjectiv + substantiv** (*idle talk- m.a.m.: vorbă ușoară*), 2) **adjectiv + substantiv** (*talky talk- m.a.m.: vorbă vorbitoare*), 3) **substantiv în acuzativ + substantiv în nominativ** (*tittle-tattle- m.a.m.: taca-taca*).

b) 1) **Substantiv + prepoziție + substantiv**, 2) și 3) **substantiv + articolul substantival hotărât „lui” + substantiv propriu**: 1) *sat fără câini*, 2) *țara lui Cremene*, 2) *țara lui Papură-Vodă*. Echivalențele din limba engleză ale acestei serii sinonimice nu corespund structurii lexicale românești, fiind formată din componenți lexicali diferiți: *Bedlam broken loose (m.a.m.: casa de nebuni lăsată liberă)*, *the land of Cockaigne (m.a.m.: țara lui Cockaigne)*, *King Stork's country (m.a.m.: țara regelui Stork)*.

c) 1) **Substantiv + prepoziție + substantiv**, 2) **substantiv + adjectiv**, 3) **substantiv + prepoziție + substantiv**: 1) *cal de bătaie*, 2) *șap ispășitor*, 3) *topor de oase*; 1) *copil de tufă*, 2) *copil nelegitim*, 3) *fecior (sau pui, fiu) de lele*. În limba engleză prima serie prezintă similitudini în ceea ce privește componența parțial asemănătoare, cu deosebirea că cele două serii identice sunt formate din **adjectiv + substantiv** (*laughing stock*, *whipping boy*) – evident, se păstrează topica – și una singură formată din **substantiv în acuzativ** (căreia îi lipsește prepoziția) + **substantiv în nominativ** (*scape goat*). În cazul celei de-a doua serii, avem a face cu o componență total diferită atât în comparație cu echivalentele românești, cât și în interiorul seriei. Astfel, seria sinonimică are următoarele modele structurale: 1. **substantiv în acuzativ + substantiv în nominativ** (*love child; m.a.m.: copil de iubire*); 2. **adjectiv + substantiv în genitiv saxon + substantiv în nominativ** (*easy woman's offspring; m.a.m.: progenitura unei femei ușoare*); 3. **substantiv în genitiv saxon + substantiv** (*bitch's child; m.a.m.: copilul unei cățele*).

d) 1) **Substantiv + prepoziție + substantiv**, 2) **substantiv + adjectiv**, 3) **substantiv + adjectiv**: 1) *copil de suflet*, 2) *copil înfiat*, 3) *copil adoptat*. În limba engleză nu există

decât două frazeologisme substantivale cu acest sens, care au o componentă lexicală identică: **adjectiv + substantiv**, urmărind unul dintre modele structurale din limba română, (păstrând însă topica englezească): *foster child, adopted child*.

e) 1) **Substantiv + articol posesiv + substantiv**, 2) **substantiv + adjectiv**, 3) **substantiv + adjectiv**: 1) *lege a pământului*, 2) *lege nescrisă*, 3) *lege naturală*. În limba engleză această serie sinonimică substantivală este reprezentată de modele structurale parțial asemănătoare: 1) **articol hotărât + substantiv + substantiv la genitiv prepozițional** (*the law of the Earth*), 2) **articol hotărât + substantiv + substantiv la genitiv prepozițional** (*the law of tradition*), 3) **adjectiv + substantiv** (*natural law*).

f) 1) **Substantiv (forma nehotărâtă) + prepoziție + substantiv**, 2) **substantiv (forma nehotărâtă) + prepoziție + substantiv**, 3) **substantiv + adjectiv + prepoziție + substantiv**: 1) *o mână de om*, 2) *o umbră de om*, 3) *om puțin la trup*. Structuri parțial asemănătoare există și în limba engleză, urmând modele structurale aproximativ identice. Diferența, care se evidențiază în cazul primelor două serii frazeologice, constă în faptul ca substantivul nucleu al seriilor au cazuri diferite, deci comportament prepozițional diferit: acuzativ în limba română (*o mână de om*) și genitiv prepozițional în limba engleză (*a handful of bones*). Seria sinonimică frazeologică substantivală din limba engleză are următoarele structuri: 1) **articol nehotărât + substantiv în nominativ + substantiv prepozițional** (*a handful of bones*), 2) **articol nehotărât + substantiv în nominativ + substantiv în cazul genitiv prepozițional** (*a shadow of a man*), 3) **adjectiv + substantiv** (*a small man*).

C. Frazeologisme care au componenți lexicali diferiți:

a) 1) **Substantiv + articol adjectival + prepoziție + substantiv**, 2) **substantiv în nominativ + substantiv în genitiv**, 3) **substantiv + adverb compus**: 1) *ceasul de pe urmă*, 2) *ceasul morții*, 3) *ceasul de apoi*. În limba engleză, sinonimele frazeologice substantivale au o componentă lexicală parțial diferită: 1), 2) **adjectiv + substantiv** (*the last hour; the last gasp*); 3) **articol hotărât + substantiv + substantiv la genitiv prepozițional** (*the hour of death*).

b) 1) **Pronume + substantiv**, 2) **substantiv + prepoziție + adverb**, 3) **substantiv + pronume**: *celălalt tărâm, tărâmul de jos, lumea cealaltă*. În limba engleză există un model structural, specific tuturor celor trei sinonime frazeologice substantivale: **articol hotărât + adjectiv + substantiv** (*the next world, the nether world, the other realm*).

c) 1) **Substantiv + prepoziție + substantiv + adjectiv**, 2) **substantiv + adjectiv + prepoziție + substantiv**, 3) **substantiv + prepoziție + substantiv (propriu)**: *potcoave de cai morți, cai verzi pe pereți, castele în Spania*. Această serie sinonimică are în limba engleză următorii componenți lexicali: **1. Substantiv în acuzativ + conjuncție + substantiv în acuzativ + substantiv în nominativ**, **2. substantiv în genitiv saxon + substantiv în nominativ**, **3. Substantiv + prepoziție + articol hotărât + substantiv în acuzativ**: *cock and bull sories, mare's nest, castles in the air*.

În funcție de componenții lexicali, sinonimele frazeologice substantivale care au patru frazeologisme se clasifică în:

A. Frazeologisme ce au în structura lor componenți lexicali complet asemănători:

Substantiv în nominativ + substantiv în genitiv: 1) *capul bucatelor*; 2) *capul mesei*, 3) *fruntea mesei*, 4) *capul cinstei*; 1) *crucea zilei*, 2) *miezul zilei*, 3) *crucea*

amiezii, 4) *mijlocul zilei*. Și în limba engleză, acest model structural este comun tuturor sinonimelor frazeologice substantivale, substantivul în genitiv fiind de tip prepozițional: 1) *the head of the table*, 2) *the top of the list*, 3) *the leader of the table*, 4) *the head of fares*; 1) *the dead of day*, 2) *the middle of the day*, 3) *the noon of the day*, 4) *the noon of the day*.

B. Frazeeologisme ce au în structura lor componenți parțial asemănători:

a) 1) **pronume + prepoziție + substantiv + adjectiv**, 2) **pronume + prepoziție + substantiv**, 3) **pronume + prepoziție + substantiv**, 4) **verb + prepoziție + substantiv**: *cel cu căciula roșie*, *cel de pe comoară*, *cel cu coarne*, *ducă-se pe* (sau *în*) *pustii*. Putem include și seria sinonimică din limba engleză în această categorie, modelele structurale fiind însă total diferite: 1), 2), 3) **articol hotărât + adjectiv + substantiv** (*the Old Nick* (*m.a.m. Bătrânul Nick*), *the Very Fiend* (*m.a.m. Dușmanul în Persoană*), *the Evil One* (*m.a.m. Cel Rău*), 4) **articol hotărât + substantiv în nominativ + substantiv în genitiv prepozițional** (*the Devil of a Fellow* (*m.a.m. Un Drac de Băiat*)).

b) 1) **substantiv + adjectiv**, 2) **substantiv + adjectiv**, 3) **substantiv + prepoziție + substantiv**, 4) **substantiv + prepoziție + substantiv**: 1) *apă chioară*, 2) *ciorbă lungă*, 3) *apă de ploaie*, 4) *balon de săpun*. La fel și în limba engleză, seria sinonimică se încadrează în această categorie având următoarele modele structurale: 1), 2) **adjectiv + substantiv** (*bewitched water*, *hot air*), 3), 4) **substantiv în acuzativ + substantiv în nominativ** (*eye wash*, *soap baloon*).

Unica serie sinonimică substantivală care are cinci frazeologisme are componenți lexicali parțial asemănători:

1) **substantiv + prepoziție + substantiv**, 2) **substantiv + prepoziție + substantiv**, 3) **substantiv + prepoziție + substantiv**, 4) **substantiv + adjectiv**, 5) **substantiv + adjectiv**: 1) *vorbe de clacă*, 2) *vorbe de furcă*, 3) *vorbe în vânt*, 4) *vorbe deșarte*, 5) *vorbe goale*. În limba engleză, frazeologismele substantivale din această serie sinonimică au componenți lexicali identici: **adjectiv + substantiv în nominativ**: 1) *idle talking*, 2) *talky talk*, 3) *empty talk*, 4) *windy eloquence*, 5) *sounding grass*.

A fost atestată și o serie sinonimică substantivală alcătuită din șase frazeologisme, constituite din componenți lexicali diferiți: 1) (o) *bunătate de om*, 2) *om dintr-o bucată*, 3) *un om și jumătate*, 4) *om de treabă*, 5) *omul lui Dumnezeu*, 6) *om de omenie*. În limba engleză există această serie sinonimică, cu un număr egal de componenți, diferența constând în faptul ca acești componenți sunt parțial asemănători: 1) *a good natured man*, 2) *a steady man*, 3) *a man indeed*, 4) *a decent chap*, 5) *a God-fearing chap*, 6) *a man of integrity*.

În urma analizei componenței lexicale a seriilor sinonimice substantivale din cele două limbi, putem conchide că, în marea lor majoritate, ele se pot încadra în aceleași clasificări compoziționale, prevalând seriile sinonimice frazeologice substantivale ale căror frazeologisme au componenți lexicali complet asemănători și parțial asemănători. În general, numărul frazeologismelor care formează serii sinonimice este același în ambele limbi. Ceea ce le diferențiază este latura lexico-structurală a seriilor sinonimice substantivale, ce diferă de la o limbă la alta, confirmând încă o dată faptul că limba engleză este o limbă sintetică din punct de vedere lexical, sinonimele frazeologice substantivale tinzând spre o structură cât mai simplă, mai contractată și apropiată formal.

1.2. Clasificarea sinonimelor frazeologice substantivale din limbile română și engleză în grupuri lexico-semantice

Sinonimele frazeologice substantivale din limba română, ca și în limba engleză, aparțin unor grupuri tematice diverse. Numărul lor, fiind neimpunător, face ca și domeniile, pe care le denumesc, să fie puțin numeroase.

Astfel, în funcție de sferile realității obiective, la care se referă, sinonimele frazeologice substantivale din limbile română și engleză semnifică:

1) **părți ale corpului omenesc:** 1) *casa sufletului*, 2) *capul pieptului*; 1) *braț de fier*, 2) *mână de fier*; 1) *head of the chest*, 2) *the house of heart*; 1) *iron hand*, 2) *strong hand*. În cazul primei serii sinonimice, referentul comun este *inima*, descris metaforic atât în limba română, cât și în limba engleză. Ideea de putere fizică și morală descrisă de următoarea serie sinonimică este transmisă prin intermediul referentului identic – *mână*, *braț*.

2) **perioade ale vieții omului:** 1) *amurgul vieții*, 2) *declinul vieții*; 1) *ceasul cel de pe urmă*, 2) *ceasul morții* (sau *ceasul de moarte*), 3) *ceasul de apoi*; 1) *old age*, 2) *decline of life*; 1) *last hour*, 2) *last gasp*, 3) *the hour of death*. Și în cazul dat, în ambele limbi se folosesc aceleași mijloace lexicale pentru redarea noțiunii de „final de viață”, metafora, epitetul sugestiv oferind o puternică implicatură pragmatică în discursul persuasiv.

3) **noțiuni temporale abstracte:** 1) *coada veacului*, 2) *sfârșitul lumii*; 1) *inima nopții*, 2) *miezul nopții*, 3) *cumpăna nopții*; 1) *ceas bun*, 2) *moment fast*; 1) *ceas rău*, 2) *moment nefast*; 1) *the close of the century*, 2) *the end of the world*; 1) *the middle of the night*, 2) *the depth of the night*; 1) *good time*, 2) *lucky hour*; 1) *evil hour*, 2) *bad moment*. Se păstrează o denotație și o referențialitate identice în cazul exprimării unor noțiuni temporale, primind epitete sau metafore care, pe lângă expresivitate stilistică, oferă forța de convingere discursivă.

4) **stări critice ale vieții omului:** 1) *cumpână de moarte*, 2) *cumpână de viață*, 3) *cumpână de pieire*; 1) *death ordeal*, 2) *life and death vacillation*, 3) *hanging balance*. Dacă în seria frazeologică românească cuvântul *cumpână* este folosit în toate exemplele, exprimând, metaforic, ideea de primejdie, stare critică, atunci limba engleză oferă mai multe lexeme (*ordeal*, *vacillation*, *balance*), exprimând noțiuni abstracte, ce denotă criza, primejdia, cumpăna.

5) **stări fizice:** 1) *somnul de veci*, 2) *somnul de pe urmă*; 1) *the sleep of death*, 2) *the sleep of the brave*. *Somnul*, metaforă universală a morții, apare în toate frazeologismele seriilor românești și englezești.

6) **stări psihice:** 1) *bătăie de cuget*, 2) *mustrare de cuget* (sau *de conștiință*); 1) *inimă otrăvită*, 2) *suflet înveninat*; 1) *pricks of conscience*, 2) *qualms of conscience*; 1) *poisoned heart*, 2) *embittered soul*. Noțiunile de tristețe, supărare, înverșunare, sunt rediate foarte sugestiv în ambele limbi, folosindu-se combinații de lexeme surprinzătoare și neobișnuite tocmai pentru a întări, colora și distinge discursul persuasiv.

7) **caractere și comportări umane:** 1) *boală de ploscă*, 2) *darul suptului*; 1) *gură nespălată*, 2) *gură păcătoasă*; 1) *fecior de babă*, 2) *copil bicisnic*; 1) *fond of bottle*, 2) *drinking problem*; 1) *vulgar mouth*, 2) *sinful mouth*; 1) *kid of a wimp*, 2) *runt offspring*. Comportamentul deviat uman, fie că este vorba de viciu, vulgaritate sau obrăznicie, este redat în limba română de mijloace lingvistice, ce creează metafore și metonimii cu un înalt efect stilistic, mai puternic evidențiate decât cele din limba engleză, care se bazează mai mult pe valoarea denotativă a termenilor folosiți.

8) **însușiri și calități ale oamenilor sau ale obiectelor:** 1) *o grădină de om*, 2) *o floare de om*; 1) *om molău*, 2) *mămăligă neștiartă*; 1) *o mândrețe de fată*, 2) *un bujor de fată*; 1) *poamă rea*, 2) *soi rău*; 1) *tigvă goală (sau seacă)*, 2) *cap sec*; 1) *(o) bunătațe de om*, 2) *om dintr-o bucată*, 3) *un om și jumătate*, 4) *om de treabă*, 5) *omul lui Dumnezeu*, 6) *om de omenie*; 1) *braț de fier*, 2) *mână de fier*, 3) *mână forte*; 1) *o mână de om*, 2) *om puțin la trup*, 3) *o umbră de om*; 1) *ochi de pisică*, 2) *ochi de vultur*; 1) *Stan Pășitul*, 2) *om pășit*; 1) *sămânță de vorbă*, 2) *chef de vorbă*; 1) *fond of bottle*, 2) *drinking problem*; 1) *a good natured fellow*, 2) *a decent man*; 1) *a flabby man*, 2) *a weakly man*; 1) *a gorgeous girl*, 2) *a peach of girl*; 1) *a bit of skirt*, 2) *bad lot*; 1) *a fine man*, 2) *a heart of gold*; 1) *bit of skirt*, 2) *bad lot*; 1) *a God-fearing chap*, 2) *a man of integrity*, 3) *a man indeed*, 4) *a steady man*, 5) *a decent chap*, 6) *an honest man*; 1) *iron hand*, 2) *strong hand*; 1) *a handful of bones*, 2) *a shadow of a man*; 1) *cat's eye*, 2) *eagle's eye*; 1) *a man that has been through the mill*, 2) *experienced man*. Calitățile și însușirile umane, negative sau pozitive, caută o referențialitate obiectivă, concretă, folosind în unele cazuri chiar și nume proprii (*Stan Pășitul*), astfel încât comparația indirectă cu noțiuni și ființe concrete, să accentueze noțiunea abstractă.

9) **rezultate ale activității umane:** 1) *baie de sânge*, 2) *vărsare de sânge*; 1) *blood shed*, 2) *blood bath*. Se poate observa o configurație de gândire și exprimare comune, folosind aceeași metaforă, ceea ce demonstrează existența unui resort socio-istoric comun, generator al acestor frazeologisme.

10) **persoane de diferite stări sociale:** 1) *copil de după gard*, 2) *copil de tufă*, 3) *copil din flori*, 4) *copil de izbeliște*; 1) *copil de suflet*, 2) *copil înfiat*, 3) *copil adoptat*; 1) *copil nelegitim*, 2) *fecior (sau fiu, pui) de lele*; 1) *street urchin*, 2) *love child*; 1) *street arab*, 2) *runt offspring*; 1) *foster child*, 2) *adopted child*; 3) –; 1) *bitch's bastard*, 2) *easy woman love child*. Cu o referențialitate asemănătoare, se poate nota conotația negativă, peiorativă, ce domină din punct de vedere semantic aceste frazeologisme, oferind combinații interesante ce îmbracă discursul persuasiv într-o haină stilistică ironică și colorată.

11) **persoane neîndreptățite juridic:** 1) *cal de bătaie*, 2) *șap ispășitor*, 3) *topor de oase*; 1) *laughing stock*, 2) *scape goat*, 3) *whipping boy*. Interesant de observat referențialitatea comună, concretă – *șap/ goat* – din frazeologismele ce doresc să exprime ideea de nedreptate aplicată unor persoane. Ultimul frazeologism din seria românească surprinde prin combinația izbitoare, construind foarte plastic mesajul incriminator. Replica din limba engleză rămâne în aceeași zonă conotativă, folosind alți referenți.

12) **fenomene naturale și stări ale naturii:** 1) *crucea zilei*, 2) *miezul zilei*, 3) *crucea amiezii*; 1) *brâul cerului*, 2) *cununa cerului*; 1) *liniște de mormânt*, 2) *tăcere de mormânt*; 1) *noapte albă*, 2) *noapte polară*; 1) *lună seacă*, 2) *lună nouă*; 1) *the dead of the day*, 2) *the middle of the day*, 3) *the noon of the day*; 1) *the sky belt*, 2) *the rainbow of the sky*; 1) *deep silence*, 2) *deep stillness*; 1) *white night*, 2) *polar night*; 1) *full moon*, 2) *round moon*. Din nou, referențialitatea este comună, există aceiași termeni folosiți cu aceleași sensuri în ambele seturi de frazeologisme, păstrând atât structura, cât și epitetul ce oferă sensibilitate stilistică și forță implicative.

13) **fenomene sociale:** 1) *legea pământului*, 2) *lege nescrisă*, 3) *lege naturală*; 1) *literă de evanghelie*, 2) *adevăr absolut*; 1) *gura lumii*, 2) *gura mahalalei (sau satului)*,

târgului); 1) *prăpădenia pământului*, 2) *prăpădenia lui Dumnezeu*; 1) *valea lacrimilor*, 2) *valea plângerilor* (sau *plângerii*; 1) *the law of tradition*, 2) *natural law*, 3) *the law of the Earth*; 1) *the letter of the law*, 2) *general truth*; 1) *the talk of the town*, 2) *the talk of the slum*; 1) *earth's peril*, 2) *God's peril*; 1) *the vale of tears*, 2) *the vale of woe*. Și fenomenele sociale sunt transpose, din punctul de vedere al componentelor, în frazeologisme substantivale similare, folosind aproximativ aceleași mijloace lexico-semantică.

14) **caracteristici ale comunicării**: 1) *apă chioară*, 2) *apă de ploaie*, 3) *balon de săpun*, 4) *ciorbă lungă*; 1) *cuvinte grele*, 2) *vorbe de ocară*; 1) *vorbe de clacă*, 2) *vorbe de furcă*, 3) *vorbe deșarte*, 4) *vorbe goale*, 5) *vorbe în vânt*; 1) *vorbă fără capac*, 2) *vorbă fără rost*, 3) *vorbă lungă*; 1) *windy eloquence*, 2) *idle talk*, 3) *soap balloon*, 4) *hot air*; 5) *sounding grass*; 1) *hard words*, 2) *shame words*; 1) *empty talk*, 2) *talky talk*, 3) *tittle-tattle*, 4) *idle words*, etc. Se poate observa un efect stilistic mai viu, creat de frazeologisme substantivale românești, cu o referențialitate mai diversificată și un raport asociativ mai bogat, decât cel creat de frazeologisme englezești.

15) **noțiuni spațiale**: 1) *celălalt târâm*, 2) *târâmul de jos*; 1) *loc rău*, 2) *loc de cumpănă*; 1) *loc de veci*, 2) *casă de veci*; 1) *sat fără câini*, 2) *Țara lui Cremene*, 3) *Țara lui Papură-Vodă*; 1) *next world*, 2) *the other realm*; 1) *evil spot*, 2) *ill-omen spot*; 1) *grave lot*, 2) *tomb lot*; 1) *Bedlam broken loose*, 2) *the land of Cockaigne*, 3) *King Stork's country*. În acest caz, avem a face cu o transpunere lexicală diferită, stabilită în funcție de contextul social-cultural al fiecărei țări.

16) **ființe fantastice**: 1) *cel cu căciulă roșie*, 2) *cel de pe comoară*, 3) *cel cu coarne*, 4) *ducă-se pe pustii*; 1) *the Old Nick*, 2) *The Evil One*, 3) *The Very Fiend*, 4) *The Devil of a Fellow*. În limba engleză, frazeologisme a căror conotație se referă la noțiunea de *drac* sunt diferite. În limba engleză, el nu este privit ca o entitate fantastică, de poveste; frazeologisme englezești având mereu un referent uman, o persoană „foarte rea”.

17) **noțiuni abstracte ce țin de diferite aspecte ale existenței umane**: 1) *călcâiul lui Ahile*, 2) *punct nevralgic*; 1) *concurs de împrejurări* (sau *de circumstanțe*), 2) *jocul întâmplării*; 1) *linie de mijloc*, 2) *drum de mijloc*, 3) *cale de mijloc*; 1) *porțiță de rezervă*, 2) *porțiță de scăpare*; 1) *potcoave de cai morți*, 2) *cai verzi pe pereți*, 3) *castele în Spania*; 1) *sabie cu două tăișuri*, 2) *băț cu două capete*; 1) *varga lui Dumnezeu*, 1) *sabia lui Dumnezeu*; 1) *Achilles' heel*, 2) *the weak point*; 1) *a combination of circumstances*, 2) *a coincidence of events*; 1) *middle way*, 2) *middle course*, 3) *middle line*; 1) *loop hole*, 2) *back wicket*; 1) *cock and bull stories*, 2) *a mare's nest*, 3) *castles in the air*; 1) *double edged sword*, 2) *double ended stick*; 1) *God's rod*, 2) *God's sword*. Observăm din nou că referențialitatea se păstrează în marea majoritate a acestei categorii tematice, mesaje fiind redată prin relativ aceleași mijloace lexicale (excepție face frazeologismul românesc *castele în Spania*, care are o referențialitate concretă și care se traduce în limba engleză printr-un frazeologism cu o referențialitate mai echivocă (*castles in the air*)).

18) **gradul de rudenie**: 1) *neam de a noua spiță*, 2) *neam după Adam* (sau *de pe Adam*); 1) *a far line of descendents*, 2) *Adam's line*. Gradul îndepărtat de rudenie este marcat relativ asemănător, aceeași trimitere referențială la ruda cea mai îndepărtată a omenirii, *Adam*.

19) **entități sociale și materiale:** 1) *prăpădenia pământului*, 2) *prăpădenia lui Dumnezeu*; 1) *earth's peril*; 2) *God's peril*. Identice structural (excepție făcând topica inversă cerută de limba engleză), cele două cupluri frazeologice sinonime includ cuvintele *pământ și Dumnezeu*, în structura lor, etalându-și forța de convingere printr-o referențialitate puternică din punct de vedere denotativ.

20) **denumiri de plante:** 1) *tămâia dracului*, 2) *iarba dracului*; 1) *Devil's insence*, 2) *Devil's weed*. Ambele limbi recurg la același tip de metaforă sugerând foarte plastic gândul rău, influența nefastă, malefică, deși referențialitatea este concretă, palpabilă.

21) **categoriile etice, estetice și filosofice:** 1) *capul bucatelor*, 2) *capul mesei*, 3) *fruntea mesei*, 4) *capul cinstei*; 1) *piatră de temelie*, 2) *piatră fundamentală*; 1) *ultima dorință*, 2) *voința (sau dorința) cea de pe urmă*; 1) *the head of the table*, 2) *the top of the list*, 3) *the leader of the table*, 4) *the head of fares*; 1) *corner stone*, 2) *foundation stone*; 1) *last wish*, 2) *the wish before the ned*. În toate cele trei cupluri, se poate observa o referențialitate comună, care, pornind de la situații concrete, devin emblematice pentru o poziție socială, pentru un concept, pentru o stare.

În urma analizei contrastiv-comparative, putem trage următoarele concluzii: într-o mare proporție, la nivelul componentelor lexicali, cele două limbi se aseamănă în construcția seriilor sinonimice frazeologice substantivale atât ca număr, cât și ca trimitere la diferiți referenți concreți; noțiunile exprimate de sinonimele frazeologice substantivale își găsesc transpuneri adecvate în cele două limbi, stabilindu-se o distribuție relativ egală. Totuși, în unele cazuri, am putea remarca un efect stilistic mai puternic, oferit de frazeologismele românești, care folosesc mijloace lexicale mai variate pentru a exprima diferite noțiuni.

Analiza contrastiv-comparativă demonstrează încă o dată bogăția arsenalului frazeologic al celor două limbi, capacitatea lor de a construi serii sinonimice frazeologice substantivale, ce oferă o paletă largă de opțiuni la nivel de discurs, în funcție de grupul tematic concret.

Sinonimele frazeologice substantivale din ambele limbi sunt asemănătoare din punctul de vedere al referențelor numiți din realitatea socioculturală, ceea ce ne permite să constatăm existența universalelor frazeologice.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Avădanei C. *Construcții idiomatice în limbile română și engleză*. Iași: Editura Universității „A. I. Cuza”, 2000, 184 p.
2. Bantaș A., Gheorghiu A., Levițchi L. *Dicționar frazeologic român-englez*. București: Editura Științifică, 1966, 397 p.
3. Bădescu A. *Gramatica limbii engleze*. București: Editura Științifică, 1980, 729 p.
4. Dragomirescu Gh. *Problema locuțiunilor ca obiect al analizei gramaticale*. În: *Limba Română*, 1963, vol. 6, p. 618-626.
5. Jordan I. *Stilistica limbii române*. București: Editura Științifică, 1975, 405 p.
6. Nică D. *Locuțiunile substantivale în limba română*. În: *Limba Română*, 1963, nr. 5, p. 514-526.
7. Phillipide Al. *Principii de istoria limbii*. Iași: Editura Librăriei Kuppermann, 1897, 220 p.
8. Tiktin H. *Gramatica Română. Etimologia și Sintaxa*, ediția a II-a. București: Editura Tempo, 1945, 262 p.